

Ἐάν ἡ δαπάνη τῆς πρώτης ἐγκαταστάσεως θὰ εἶναι, καὶ ἀσφαλῶς θὰ εἶναι, μικρότερα, λαμβανομένης ὑπ' ὄψιν τῆς κατασκευῆς καὶ τῆς ἀσφαλοστρώσεως τῆς ὁδοῦ ὡς καὶ ἰδίως τῶν ἀπαιτηθσομένων ἀπαλοτριώσεων διὰ τὴν διαπλάτυναι, τότε ἂς ἐπιβληθοῦν εἰς τὴν Ἑταιρείαν ἄλλα ἀνταλλάγματα, χρήσιμα πάντως ὅπως π.χ. ἀκόμη μεγαλύτερον πλάτος τῆς ὁδοῦ, πεζοδρομία, δένδροφύτευσις, ὑπόνομος, ἠλεκτροφωτισμὸς τῆς πόλεως καὶ τῶν προαστείων κλπ. ἄλλὰ ὅχι νὰ ἐπιβληθῆ ἡ κατασκευὴ ἔργου πολὺ ὀλίγον χρήσιμον καὶ ἀναχρονιστικοῦ μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ πραγματοποιηθῆ μία ὑποχρέωσις δαπάνης διὰ τὴν ὁποίαν ἀσφαλῶς θὰ μετανοήσωμεν ἀπὸ τῆς ἐπομένης.

Ἐξ ἄλλου ἐκτὸς τῶν εὐνοϊκωτέρων ὄρων διὰ τοὺς πληθυσμοὺς τῶν προαστείων, ἡ προτεινομένη λύσις θὰ ἔχη καὶ ἄλλα πλεονεκτήματα

ὅπως τὴν ἐν μέρει ἀπόφραξιν τῆς κυκλοφορίας τῆς Ὀμοιοίας διὰ τῆς ὁποίας διέρχονται σήμερον ὅλοι σχεδὸν οἱ κάτοικοι τῶν Ἀθηνῶν. Ἡ ἀπόφραξις δὲ αὕτη θὰ ἀποβῆ περισσότερο ἀποτελεσματικὴ ἂν καθιερυθῶν λεωφορειακαὶ γραμμαὶ ἐντὸς τῆς πόλεως μὲ ἀφετηρίας τοὺς Σταθμοὺς Βικτωρίας καὶ Ἀττικῆς.

Φρονῶ ὅθεν ὅτι ἡ προτεινομένη λύσις ἐνδείκνυται ὡς ἐξυπηρετοῦσα γενικῶς πάσας τὰς ἀνάγκας τῶν πληθυσμῶν καλλίτερον ἀπὸ τὴν ἐκ τῆς συμβάσεως ἀπορρέουσαν τοῦ ἠλεκτρικοῦ τραμ. Ἐκτὸς δὲ τοῦ ὅτι ἡ τοιαύτη διαρρῦθιμις εἶνε περισσότερο ἐξυπηρετικὴ τῶν συγκοινωνιακῶν ἀναγκῶν θὰ εἶνε καὶ ἀσυγκρίτως οικονομικωτέρα, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἔχει ἀκόμη μεγαλύτεραν σημασίαν διὰ τοὺς ἐνδιαφερομένους πληθυσμούς.

ΣΠΗΛ. ΑΓΑΠΗΤΟΣ

ΤΟ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΣΥΝΕΔΡΙΟΝ ΤΗΣ ΟΡΓΑΝΙΚΗΣ ΠΟΛΕΩΣ

Πρὸ τινων μηνῶν ἐξέδραμεν ἐναυθὰ ὄμιλος Ἀρχιτεκτόνων, ἀποτελούντων κλειστήν, ὡς ἐδηλώθη, ἔνωσιν ὁμοφρόνων· εἰς τὴν ἐκδρομὴν δὲ ταύτην εἶχον ἀπονεύει οἱ μετασχόντες αὐτῆς τὴν ἐπωνυμίαν τοῦ Συνεδρίου τῆς ὀργανικῆς πόλεως.

Τὸ Τεχνικὸν Ἐπιμελητήριον ἐδεξιώθη προσηκόντως τὸν ὄμιλον τοῦτον· ὀφείλεται δ' ἔπαινος αὐτῷ διότι ἐδράξατο τῆς εὐκαιρίας ὅπως δημιουργήσῃ κίνησιν ζωηρὰν περὶ τὰ εἰς τὴν ἀστυδομίαν καὶ τὴν δομικὴν ἀναγόμενα ζητήματα, τῆς κινήσεως ταύτης τ' ἀποτελέσματα θὰ ἦσαν ἀσφαλῶς ἄξια μείζονος προσοχῆς, ἂν εἶχε δοθῆ εἰς τὸ Τ. Ε. ὁ προσήκων χρόνος παρασκευῆς.

Αἱ ἐπιφυλάξεις ἡμῶν δὲν ἄπτονται συνελῶς τῆς ἐν προκειμένῳ ἐνεργείας τοῦ Τ. Ε., ἀλλ' ἀνάγονται εἰς τὰς ὑπὸ τινων τῶν ἐκδρομέων ἀναπτυχθείσας ἀνατρεπτικὰς οὕτως εἰπεῖν, ἀπόψεις εἰς τὴν ὑπὸ μορφὴν νέων θεσφάτων, διατύπωσιν καθιερωμένων κοινοτοπιῶν, εἰς τὴν ὑπόδειξιν τῶν προβληθεισῶν ὑπερβολῶν εἰς τὸν ξηρὰν καὶ ἐξ ἀπόπτου κριτικὴν τῶν διατυπωθεισῶν ἀπόψεων.

Εἰς τὰ συγκροτούμενα τεχνικὰ καὶ ἐπιστημονικὰ Συνέδρια καθορίζονται ἐκ τῶν προτέρων, πρὸ ἐνὸς συνήθως ἔτους, τ' ἀπασχολή-

σοντα αὐτὰ θέματα, κατατίθενται δ' ἐγκαίρως αἱ γενησόμεναι ἀνακοινώσεις, ὅπως καταστῆ ἐφικτὴ ἡ διατύπωσις καὶ ὑποστήριξις τῶν προβληθησομένων ἀντιρρήσεων· ὀρίζεται ἐφ' ἐκάστου θέματος ἐπιτροπή, ἐνώπιον τῆς ὁποίας διεξάγεται ἡ σχετικὴ συζήτησις καὶ διατυπῶνται ἐν τέλει ἢ ἐπὶ τοῦ θέματος ἀπόφασις, κρίσις ἢ εὐχὴ τοῦ συνεδρίου.

Ἐκ τῶν λεπτομερειῶν τούτων τῆς διαδικασίας λειτουργίας τῶν Τεχνικῶν Συνεδρίων, συνάγεται πῶς δὲν ἐκλήθη, οὐδ' ἐδύνατο νὰ συμβεῖται εἰς τὸ συγκροτηθὲν ἐν προκειμένῳ Συνέδριον ὁ Πολυτεχνικὸς Σύλλογος, οὗτινος εἰσι πασίγνωστοι οἱ ὑπὲρ τῆς πόλεως ἀγῶνες, ἀδιάπτωτον δὲ τὸ ὑπὲρ αὐτῆς ἐνδιαφέρον.

Ἐν σχέσει πρὸς τὰς Ἀστυδομικὰς ἐπιδιώξεις τῶν ἐκδρομέων Ἀρχιτεκτόνων, ἐμφανιζόντων ἑαυτοὺς ὡς καταλύτας καὶ ἀνατροπεῖς τῶν μέχρι τοῦδε καθιερωμένων ἀρχῶν, κατατάσσομεν αὐτὰ εἰς τὰς ἀκόλουθους κατηγορίας :

1ον. Εἰς ἀρχὰς μὴ ἀμφισβητούμενας καὶ κοινῶς παραδεγεμένας, θεωρητικῶς τοῦλάχιστον, καὶ 2ον εἰς ἀντιλήψεις μὴ πρακτικὰς καὶ συνελῶς μὴ ἐπιδεκτικὰς ἐφαρμογῆς ἢ μὴ σαφῶς καθωρισμένας.

Εἰς τὴν πρώτην κατηγορίαν ἐπιδιώξεως κοινῶς παραδεγεμένων ἀρχῶν, περιλαμβάνονται αἱ ἀκόλουθοι συστάσεις μελῶν τοῦ Συνεδρίου.

α') Ἡ δημιουργία μεγάλων ἐλευθέρων πεφτευμένων χώρων· δύναται δὲ νὰ ἐπιτευχθῆ

αὕτη, κατὰ τὴν γνώμην τῶν συνέδρων, διὰ τῆς παρεμβολῆς τοῦ παράγοντος τοῦ ὕψους (Τεχνικὰ καὶ Χρονικὰ σελ. 1.086). Ἄλλὰ διὰ τῆς οὕτω συνιστωμένης συσσωρεύσεως τῶν ὁρόφων δὲν ἐπιτυγχάνεται ἡ ἀποσυμφόρησης τοῦ πληθυσμοῦ τῆς πόλεως, οὐδὲ βελτιοῦνται συνεπῶς αἱ ὑγιεῖναι αὐτῆς συνθῆκαι, ὡς ἐλέγχεται παραγνωρίζων ὁ ὁμιλητής. Ἡ δημιουργία ἐλευθέρων χώρων πρέπει νὰ συνοδεύηται καὶ ἀπὸ μείωσιν τῆς κατ' ἔκτασιν πυκνότητος τοῦ πληθυσμοῦ, πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ ἐπιδιωκόμενου σκοποῦ ἐπὶ παραδείγματι, ἡ θνητότης ἐστὶν ἐλαχίστη εἰς Grenoble καὶ εἰς Limoges, πόλεις σχετικῶς μικράς, ἐνθα οἱ ἐλεύθεροι χώροι ἀποτελοῦσι τὰ 3)7 ἐν τῇ πρώτῃ καὶ τὸ 1)3 ἐν τῇ ἐτέρᾳ τῆς ὅλης ἐπιφανείας τῆς πόλεως, αἰσθητῶς δὲ μεγαλειτέρα εἰς Bordeaux καὶ Rouen μετ' ἀναλογιῶν ἐλευθέρων χώρων 1)6 καὶ 1)7, μετὰ μεγάλης σχετικῶς ἀναλογίας πολυορόφων οἰκοδομῶν, εἰ καὶ αἱ τελευταῖαι αὗται πόλεις, σχετικῶς μεγάλαι, εἰσὶν ὠραῖαι, πολυτελεῖς, διαθέτουσι δὲ ὑψηρὰς ὑγιεινῆς καὶ καθαριότητος ἐξόχως λειτουργούσας. (Ce que doit être la cité moderne. Bellet & Darville σελ. 307)

β) Ἡ προτυποποίησις (standardisation) πρὸς μείωσιν τῶν δαπανῶν κατασκευῆς. Πρόκειται περὶ ἀρχῆς γενικῶς παραδεδεγμένης· συνιστᾶται πρὸ 15ετίας ἤδη, ὑπὸ τοῦ Hersent διὰ τὴν ἀνοικοδόμησιν τῶν ὑπὸ τοῦ πολέμου καταστραφειῶν Γαλλικῶν πόλεων. (Une politique de la construction après la guerre-σελ. 206).

γ) Ἡ ἐφαρμογὴ ὀρθολογικῶν διατάξεων ὡς πρὸς τὴν κατανομήν τῶν οἰκοπέδων καὶ ὡς πρὸς τὴν σύνθεσιν τῶν οἰκιῶν καὶ ἡ πρὸς τὰς διατάξεις ταύτας προσαρμογὴ τῶν νέων ὑλικῶν δομῆσεως.

Ἐφ' ὅσον διατυποῦνται ἐν γενικότητι αἱ ἀρχαὶ αὗται, ἄνευ καθορισμοῦ τῶν λεπτομερειῶν τῆς ἐφαρμογῆς αὐτῶν, πρόκειται περὶ αὐταποδείκτων προτάσεων, ἐφ' ὧν παρέλκει πᾶσα συζήτησις.

δ) Καθορισμὸς τοῦ ἐλαχίστου χώρου καὶ ὄγκου τῆς οἰκίας, πρὸς μείωσιν τῶν δαπανῶν.

Τὸ θέμα τοῦτο ἀποτελεῖ τὸ ἀντικείμενον τῶν πολυαριθμῶν Συνεδρίων τῆς ἐργατικῆς, λαϊκῆς καὶ ὑγιεινῆς οἰκίας, πλουσιωτάτης ἐν τῇ ξένη Νομοθεσίᾳ καὶ ἀπειραριθμῶν ἐφαρμογῶν, ἐν ἀπολύτῳ συνδυασμῷ καὶ πρὸς τοὺς ἠθικοὺς ὄρους διαβιώσεως, ἐπηρεαζομένους ἐκ τῆς διατάξεως τῆς οἰκίας.

ε') Ἀπομονωτικαὶ διατάξεις ἐξωτερικῆς θερ-

μοκρασίας καὶ θορύβου διὰ τῆς παρεμβολῆς διακένου χώρου ἐντὸς τοῦ πάχους τῶν τοίχων κλπ.

Πρόκειται περὶ μεθόδων περὶ ὧν πλείοθ' ὅσοι ἠσχολήθησαν ἤδη, συνιστωμένων καὶ ἐν παλαιοῖς συγγράμμασι (Constructions civiles-Barberot-ἔτους 1900, σελ. 63).

ς') Ἀπομάκρυνσις τῶν κατοικιῶν ἀπὸ τὰς ὁδοὺς ἐντόνου κυκλοφορίας.

Πρόκειται περὶ αὐτῆς ταύτης τῆς ὄντως ἰδανικῆς βάσεως ἐξ ἧς προέκυψαν αἱ κηπουπόλεις, εἴτ' εἰς προσεταιιακὰς ζώνας ἐγκαθιστάμεναι, εἴτ' ἐντὸς αὐτῆς ταύτης τῆς πόλεως, καταλλήλως ἀπομονοῦμεναι.

ζ') Εἰδίκευσις (spécialisation) συνοικιῶν καὶ ζωνῶν τῆς πόλεως, ἀναλόγως τῆς ἀποστολῆς αὐτῶν κατατασσομένων εἰς Διοικητικὸν κέντρον, εἰς ἐμπορικὴν καὶ βιομηχανικὴν περιοχὴν, εἰς συνοικίας κατοικίας κλπ. Ἡ εἰδίκευσις αὕτη ἀποτελεῖ σήμερον ἀπλὴν κοινοτοπίαν. βλέπομεν αὐτὴν ἀπὸ 20ετίας αὐστηρῶς ἐφαρμοζομένην εἰς τὰς κάτωθι δύο ὑποδειγματικὰς περιπτώσεις· ὑπὸ μὲν τοῦ Agache εἰς τὸ βραβευθὲν σχέδιον τῆς ἐκ βάρων κατασκευῆς τῆς Yass-Canberra, νέας πρωτεύουσος τῶν κρατῶν τῆς Αὐστραλίας (Ce que doit être la cité moderne. Προμηθηθὲν-σελ. 29), ὑπὸ δὲ τοῦ Jaussely, ἐν τῇ βραβευθείσῃ μεγαλειώδει μελέτῃ ἐπεκτάσεως καὶ διαρρυθμίσεως τῶν Παρισίων, ἐφαρμοζομένην εἰς τὰς διαφόρους ἐπεκτάσεις τοῦ μέλλοντος, διότι θ' ἀπετέλει παραλογισμὸν ἡ ἐκ βάρων ἀνατροπὴ τῆς ὕφισταμένης πόλεως διὰ τὸν κατ' εἰδίκευσιν ἀποστολῆς κατάταξιν τῶν συνοικιῶν (Jozant-Cours d'urbanisme-II, σελ. 11)

Συνεπῶς, ἡ πρόσθεν κατηγορία τῶν ἀναγραφειῶν συστάσεων ἀποτελεῖ οὐσιαστικῶς κοινοτοπίαν, οὐδόλως δὲ ἀνατροπὴν παραδεδεγμένων ἀρχῶν, ὑπὸ τὴν αἴρεσιν ἐννοεῖται τῶν ἐκάστοτε διατυπωθειῶν ἐπιφυλάξεων καὶ παρατηρήσεων ἡμῶν.

Εἰς τὴν ἐτέραν κατηγορίαν τῶν μὴ πρακτικῶν ἢ τῶν μὴ σαφῶς καθοριζομένων συστάσεων καὶ ἀντιλήψεων κατατάσσομεν :

α') Τὴν ἀναθεώρησιν τῶν περὶ εὐμαρείας ἀντιλήψεων καὶ ἀξιώσεων τοῦ κατοικοῦ τῆς οἰκίας καὶ τὴν δι' οἰκονομικοὺς λόγους προσαρμογὴν αὐτοῦ πρὸς τὰς συνθήκας τῆς νέας κοινωνικῆς ζωῆς. (:)

Ἡ τοιαύτη διατύπωσις προϋποθέτει πρωτοβουλίαν τοῦ Ἀρχιτέκτονος ἐπὶ τῆς ὀνθμίσεως

τῶν ἀντιλήψεων καὶ τῶν διὰ τὴν κατοικίαν ἀξιώσεων τοῦ κατοίκου,

Τὸ ἐφ' ἡμῖν, ἐφ' ὅσον ἐπ' αὐτῶν ἐτήρησε σιγὴν ὁ ὀμιλητής, ἀγνοοῦμεν ὁποῖαι τῶν σημερινῶν ἀξιώσεων τοῦ κατοίκου εἰσὶν ἐπιδεικτικαὶ καὶ περιορισμοῦ ἢ καταργήσεως, ἐπ' ἀνταλλάγματι πληρεστέρας ἐξυπηρετήσεως ἀναγκῶν τῆς πλειονότητος, συμπιεζομένων καὶ περιστελομένων σήμερον κατὰ τὸν Van Eesteren (Τεχν. Χρ. σελ. 1135), οὐχὶ δὲ τῶν ἀναγκῶν τῆς καταπιεζομένης σήμερον πλειονότητος, ὡς μεταφράζεται ἐν σελ. 1006.

Ὑποίθεται ὅτι ὁ Ἀρχιτέκτων ἐπιδιώκει πάντοτε τὴν ἐν τῷ μέτρῳ τοῦ ἐφικτοῦ, εὐρύτεραν ἱκανοποίησιν τῶν περὶ εὐμαρείας ἀντιλήψεων τοῦ ἐντολοδόχου αὐτοῦ, ὑφισταμένης μεταξὺ ἀμφοτέρων σχέσεως παρεμφεροῦς καὶ ἀναλόγου ἐκείνης ἣτις ὑφίσταται μεταξὺ βιομηχανικοῦ παραγωγῶν καὶ καταναλωτοῦ, τὰς ἀξιώσεις τοῦ ὁποῖου, κατ' ἀνάγκην παρακολουθεῖ ὁ πρῶτος. Μετοβολὴ τῶν περὶ κατοικίας σήμερον κρατουσῶν ἀντιλήψεων, ἢ ἀντικατάστασις, φερόειπεν, τῆς κατ' ἰδίαν κατοικήσεως τῶν οἰκογενειῶν διὰ τοῦ ἐν ἑνιαίῳ κτιρίῳ μίγδην στρατωνισμοῦ αὐτῶν, θὰ ἐπήνεγκεν ἀναγκαίως τροποποίησιν τῶν περὶ τῆς διατάξεως τῆς οἰκίας ἐφαρμοζομένων νῦν ἀρχιτεκτονικῶν μεθόδων· ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ὁ Ἀρχιτέκτων θὰ ἐξυπηρετῆ καὶ πάλιν τὰς ἐφέσεις τοῦ καταναλωτοῦ καὶ δὲν θὰ ὑπηγόρευεν αὐτάς. Ἄλλ' ὅταν ἀνατρέχων τις εἰς τὴν πρὸ τριετίας ἀπογραφὴν τοῦ Λονδίνου, παρατηρήσῃ τὴν αἰσθητότατα αἰξουσάν ἀναλογίαν τῶν μονοκατοικιῶν τοῦ ἀτέρμονος τούτου Ἀσείως, ὀφειλομένην εἰς ἐντατικῶς προϊούσαν δημιουργίαν ἀστικῶν ἢ ἐργατικῶν κηπουπόλεων, διερωτᾶται ἀντιθέτως ἂν τὸ φαινόμενον τοῦτο τοῦ μεγίστου ἐν τῷ κόσμῳ ἀνθρωπίνου συνοικισμοῦ δὲν ἀποτελεῖ σαφῆ ἔνδειξιν οὐχὶ μεταστροφῆς, ἀλλ' ἐνισχύσεως καὶ ἐπεκτάσεως τοῦναντίον τῶν κρατουσῶν περὶ εὐμαρείας παλαιῶν καὶ σημερινῶν ἀντιλήψεων, ἐν συνδυασμῷ πρὸς ἐντατικωτάτην ἐπιδιώξιν ὑγιεινῶν συνθηκῶν διαβιώσεως.

β') Τὴν κατάργησιν τοῦ τοίχου, τὴν ἀντικατάστασιν αὐτοῦ διὰ δύο ὑαλίνων παρειῶν μεταξὺ τῶν ὁποίων θὰ κυκλοφορῇ ρεῦμα διῦλισμένο· ἀέρος, σταθερᾶς θερμοκρασίας. Ὁ κ. Le Corbusier εἶχε προτείνει ἐν Μόσχᾳ τὴν κατασκευὴν τοιαύτης ὑαλοφράκτου παρειᾶς μήκους 100 μ, καὶ ὕψους 30 μέτρων· ἀλλ' ἢ πρότασις αὕτη, ὡς ἦν ἐπόμενον, ἀπερρίφθη, καθὰ

ὁμολογεῖ ὁ ἴδιος, ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι τὸ χειμερινὸν κλίμα τῆς Μόσχας (40°) ἀποκλείει τοιούτους νεωτερισμούς. (Τεχν. Χρ. σελ. 1014).

γ') Τὴν χρησιμοποίησιν τοῦ ἐδάφους τῆς πόλεως ἐν προσαρμογῇ πρὸς τὰς ὑπὸ τοῦ αὐτοκινήτου δημιουργουμένης συνθήκας: «Προσκούομεν ὅμως, λέγει ὁ κ. Le Corbusier, εἰς μεγάλας δυσχερείας, ἥτοι εἰς τὴν ἰδιωτικὴν ἰδιοκτησίαν· ἄς ρευστοποιήσωμεν τὸ ἔδαφος ὅπως χρησιμοποιήσωμεν αὐτὸ εἰς συλληβδιστικὰς (κολλεκτιβιστικὰς) ἐπιχειρήσεις (Τεχν. Χρ. σελ. 1169)». Ὑποβάλλει δ' ἐν τέλει τὸ ἐρώτημα ἂν πρέπει νὰ κατεδαφισθῇ πρὸς τοῦτο ἡ πόλις ἐν μέρει ἢ ἐξ ὀλοκλήρου.

Ἐφιεμένων κατὰ μέρος τῶν συλληβδιστικῶν ἐπιχειρήσεων τοῦ κ. Le Coebusier, ἡ ἰδιωτικὴ ἰδιοκτησία οὐδόλως ἀντιτίθεται πρὸς ὀρθολογικὴν ἀνάπλασιν τῶν οἰκοπέδων, διότι αἱ παρὰ ἀπαλλοτριώσεως κατὰ ζώνας καὶ αἱ περὶ ἀναμιλισμοῦ (remamkaemara) διατάξεις, εὐρύτατα ἐφαρμοσθεῖσαι ἀλλαγῶν (Joyant-Cours d'urbanisme)-I-σελ. 95), ἐνεργηθεῖσαι ὅμως· ἐπὶ καταβολῇ δικαίων ἀποζημιώσεων, παρέσχον πλήρη τοῦ ζητήματος λύσιν, ριζικὴν δ' ἐν Casablanca Μαρόκου (Ἴδιον σελ. 185).

Κατὰ τὸν Van Eesteren (Τεχν. Χρ. σελ. 1006) ἡ Ἀρχιτεκτονικὴ πρέπει ν' ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τὸν στεῖρον κλοιὸν τοῦ συντηρητικοῦ ἀκαδημαϊσμοῦ τῶν συνταγῶν τοῦ παρελθόντος· κατὰ δὲ τὴν περὶ τῆς καταστάσεως τῆς συγχρόνου ἀρχιτεκτονικῆς διάλεξιν τοῦ κ. Giedion, ὀφείλομεν νὰ ἐξαφανίσωμεν τὴν ὑφισταμένην διάρκεισιν μεταξὺ μεθόδων κατασκευῆς, αἰσθημάτων καὶ ἐκδηλώσεων αὐτῶν (σελ. 1138)· ἂν δὲν ἀπατώμεθα, ἢ νεφελώδης αὕτη πρότασις ἀνάγεται εἰς τὴν ἀναγνώρισιν τῆς ἰνάγκης ἐναρμονίσεως σχολιμότητος, προσφορότητος καὶ αἰσθητικῆς ἐντυπώσεως. Ἄλλὰ μὴ τοιαύτη δὲν ὑπῆρξε πάντοτε ἢ ἀποστολὴ τῆς Ἀρχιτεκτονικῆς ἐπιδιωκούσης τὴν ἐξυπηρετήσιν τῶν ἀναγκῶν διὰ τῶν διατιθεμένων ὑλικῶν καὶ μέσων, ἀποβλεπούσης δὲ καὶ εἰς τὴν δημιουργίαν αἰσθητικῆς ἐντυπώσεως; Ἡ αἰσθητικὴ αὕτη θεραπεία ἐπιτυγχάνεται δι' ἁπλῶν, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ γραμμῶν, δι' ἁρμονικῆς καὶ ἄνευ ἀξιώσεων ἐμφανίσεως. Σήμερον ὅμως, πρὸς ἐκδηλώσιν πρωτοτυπίας, ἐκηρύχθη ἐχθρὰ ἡ Αἰσθητικὴ ὑπὸ τινῶν ἱεροφαντῶν τῆς λεγομένης νεωτέρας Ἀρχιτεκτονικῆς, ἐν πολλοῖς ἐνθυμιζούσης τὰ ἔργα τῶν πρωτογόνων ἐποχῶν, διότι ὡς πρόγραμμα αὐτῆς· ἔθετο τὴν διὰ παντὸς μέσου **ἐκζήτησιν τοῦ ἀσχήμου.**

Ἐν σελίδι 999 τοῦ περὶ τοῦ Συνεδρίου τούτου πανηγυρικοῦ τεύχους τῶν «Τεχνικῶν Χρονικῶν», διατυπῶνται ἡ γνώμη ὅτι κατελύθησαν τὰ εἶδωλα ἐν Ἑλλάδι ὑπὸ τῶν πρωτοπόρων τῆς ἐκπαιδευτικῆς μεταρρυθμίσεως». Ἐν πρώτοις φρονοῦμεν ὅτι ἀκαιρῶς παρενίρεται ἐν ταῦθα τὸ ἀμφισβητούμενον, τοῦλάχιστον, ἕρκος τῆς ἐκπαιδευτικῆς μεταρρυθμίσεως, τὸ οὐδὲν πρὸς τούτοις ἔχον κοινὸν πρὸς τὸ προκειμένον θέμα. Ἄλλως τε τὰ ἀποκαλούμενα εἶδωλα ἀποτελοῦσιν ἀδιάσπαστον σύνολον παραδόσεων, σφρηλατηθεισῶν διὰ τῆς ἐξελέξεως καὶ ὑποστασῶν τὴν βάσανον τῶν αἰῶνων. Ὅσακις δὲ ἡ ἀνθρωπότης, παραπαίουσα, ἀφίστατο τῶν παραδόσεων τούτων, ἐπανήρχετο καὶ αὐτὴς εἰς αὐτὰς συνεροχόμενη καὶ μετανοοῦσα, εὐθύς ὡς ἀνεγνώριζε τὴν πλάνην αὐτῆς καὶ ἀνέκτα τὴν ψυχικὴν αὐτῆς ἰσορροπίαν. Παριστάμεθα καὶ ἤδη τὴν στιγμὴν ταύτην μάρτυρες τοιαύτης ἐντόνου καὶ καθολικῆς μεταστροφῆς, πρὸ μιᾶς ἱστορικῆς καμπῆς τῆς ἀνθρωπότητος, ἀποτασσομένης τοῖς νέαις προφήταις, ἀπορριπτύσης τὰ φθοροποιὰ νεοφανῆ δόγματα, καὶ ἀνασθλωνοῦσης μετὰ ζήλου τὰ εὐγενῆ καὶ αἰώνια ἰδανικά, τὰ εἶδωλα!

Μεταξὺ τῶν τιμησάντων ἡμᾶς ἐκδρομέων, θορυβωδέστερον πάντων ἐμφανίζεται ὁ κ. Le Corbusier, περὶ οὗ ἠσχολήθημεν ἐν τοῖς πρόσθεν, διὰ βραχέων ἀναγράψαντες τὰς ἀπόψεις αὐτοῦ, περὶ διῦλισμένου ἀέρος, ὑαλοφράκτων ἐξωτοίχων καὶ συλληβδιστικῆς ἐκμεταλλεύσεως τοῦ κατεδαφιστέου τμήματος τῆς πόλεως.

Δὲν θὰ ἦτο συνεπῶς ἀκαιρὸς ἐν προκειμένῳ ἡ παράθεσις τῶν περὶ αὐτοῦ κρίσεων τοῦ Μηχανικοῦ καὶ Τεχνοκρίτου Pierre du Colombier ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς ἐπισκέψεώς του εἰς τὴν νέαν Πανεπιστημιακὴν πόλιν τῶν Παρισίων καὶ εἰς τὸ ἐν αὐτῇ ἀνεγερθὲν Ἑλβετικὸν φοιτητικὸν περίπτερον.

«Εὐρισκόμεθα πρὸ τοῦ κ. Le Corbusier ἀδύνατον δὲ νὰ παραμείνῃ ἀπαρτήρητος οὗτος τὸ περίπτερον αὐτοῦ οὐδεμίαν παρέχει ἔνδειξιν τοπικῆς ὑπομνήσεως (Couleur locale), οὐδὲ πρόκειται ν' ἀσκήσῃ ἐπὶ τῶν Ἑλβετῶν φοιτητῶν τὴν δακρυγόνον ἐπίδρασιν τοῦ ἑλβετικοῦ βουκολικοῦ αὐλοῦ. Ὁ ἀρχιτέκτων οὗτος κατέχεται δυστυχῶς ὑπὸ θεωρητικῆς μανίας, εἰς τὰ πάντα προσδιδούσης ὕψος προκλήσεως· οὕτω τοῦ παραδοθέντος αὐτῷ ἐδάφους ἐνέτεινε τὴν ἀνωμαλίαν, ἀντὶ νὰ ἀμβλύνη αὐτήν· δι' ἀποσπάσεων καὶ μετατοπίσεων, διὰ τῆς διαφορᾶς

τῶν ὑψῶν, διὰ τῆς χρήσεως κοίλων καμπύλων, ἐπεδίωξε, μετὰ πάσης ἐπιμελείας, νὰ βασανίσῃ τὴν κατατομήν, οὕτως ὥστε νὰ μὴ ὑπομινήσκῃ πλέον αὕτη τίποτε ἐξ ὧσων συνηθίσασμεν νὰ θεωρῶμεν ὡς οἰκίαν.

Μὴ ἰσχυροισθῆτε, πρὸς Θεοῦ! ὅτι ἐπιβάλλουσι τοῦτο λόγοι λειτουργικῆς σκοπιμότητος. Οἰκία τύπου Le Corbusier ἀποτελεῖται ἐκ κιβωτίου ἐδραζομένου ἐφ' ὑψηλῶν ποδῶν· τοῦτο δὲ διότι ἔχει καταργηθῆ τὸ ἰσόγειον διαμέρισμα αὐτῆς· ἔξοικονομεῖται οὕτω, λέγουσιν ἡμῖν, ἕκτασις διὰ τὴν κυκλοφορίαν· ἀλλ' ὁποία κυκλοφορία ἐξυπηρετεῖται ἐνταῦθα; μυστήριον! Ὁ κ. Le Corbusier διατείνεται ὅτι ἐφήρμοσε τοιαύτην λύσιν λόγῳ τῆς κακῆς συστάσεως τοῦ ἐδάφους, ἣτις ἐπέβαλεν αὐτῷ τὴν μείωσιν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ὑποσθλωμάτων· ἐπιχείρημα ἀτυχές, διότι οὐδὲν παρεκώλυε τὴν ἔναρξιν τῆς οἰκοδομῆς ἀμέσως ἀπὸ τοῦ ἐδάφους, οὐχὶ δέ, ὡς ἐγένετο, ἀπὸ ὕψους 4 μέτρων. Ἄλλ' εἰς ἐπίμετρον κατεσκευάσθη καὶ τὸ καταργηθὲν ἰσόγειον, οὐχὶ ὅμως ὑπὸ τὴν αἰωρουμένην οἰκοδομήν, ἀλλὰ παραπλεύρως αὐτῆς. Οἰοσθήποτε ἄλλος ἤθελεν ὠθήσει τὸ παράπλευρον τοῦτο ἰσόγειον ὑπὸ τὸ κυρίως κτίριον, ἀποτρεπομένων τῶν μειονεκτημάτων τῶν κρεμαστῶν ὀρόφων· ἀλλὰ τί θὰ ἐγένετο τότε ἡ μάρκα Le Corbusier;

Ἴδου καὶ ἕτερον παράδειγμα παραγνωρίσεως τῆς πρακτικῆς σκοπιμότητος ὑπ' ἐκείνου ἀκριβῶς τοῦ ἀνδρὸς τοῦ διατεινομένου ὅτι ὑπὸ ταύτης καὶ μόνῃς καθοδηγεῖται· ὀλόκληρος πλευρὰ καὶ δὴ ἡ Μεσημβρινή, παρακαλῶ τοιαύτη, ἐγένετο ὑαλόφρακτος. Ἐρωτήσατε τὸν ἐκπρόσωπον τῶν γνωμῶν αὐτοῦ κ. Menkès, οὗτινος ἐκ τοῦ εἰς τὸ περιοδικὸν Chantiers δημοσιευθέντος κειμένου, θὰ παρέθετον περικοπὰς τινάς, ἀν εἰς τὸ δημοσίευμα τοῦτο ἠλέγχεται πληρεστέρα γνώσις τῆς Γαλλικῆς γλώσσης. «Αἱ μεγάλαι ὑαλόφρακτοι ἐπιφάνειαι συνεπάγονται, λέγει οὗτος, σημαντικὰ θερμικὰ ἀποτελέσματα»· προσθέτει δ' ὅτι ἡ θεραπεία ἐγκτεται εἰς τὴν ἐγκατάστασιν κυκλοφορίας ρεύματος ἀέρος, σταθερᾶς θερμοκρασίας, ἀλλ' ὅτι ἀτυχῶς οὐδὲ τὸ κτίριον οὐδ' ἡ διατεθεισα πίσωσις ἐπέτρεπον τοιαύτην λύσιν. Ἄλλ' ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἡ ἀπλή καὶ στοιχειώδης λογικὴ ὑπήγορευε τὴν ἐγκατάλειψιν τῆς ὑαλοφράκτου ἐξωτερικῆς παρεῖας· ἀντὶ τῆς λογικῆς, καθ' ἡμᾶς, λύσεως ταύτης, «ἐμετριάσθη, λέγει ὁ κ. Menkès, τὸ μειονεκτημα τῶν μεγάλων ὑαλοφράκτων ἐπιφανειῶν, διὰ

τῆς παρεμβολῆς ἐλισσομένων ταινιοσανίδων ἢ παραπετασμάτων (stores)... πρόκειται περὶ ὅλως προχείρου λύσεως». Ἡ ὁμολογία ἐλέγχεται κωμικῶς οἱ Ἑλβετοὶ φοιτηταὶ θὰ ὑφίστανται τὰς συνεπειὰς τῆς τιμῆς νὰ ἔχωσιν ἀρχιτέκτονα τὸν κ. Le Corbusier· δὲν ἦτο πολὺ δροσερὰ ἡ ἡμέρα καθ' ἣν ἐπεσκέφθη τὰ κελία τῶν· ἀλλ' ἐντὸς αὐτῶν ἡ θερμοκρασία ἦτο ἀσφαλῶς κατάλληλος διὰ τὴν ἐπώασιν μεταξοσκωλήκων.

Δὲν αἰσθάνομαι ποσῶς ἐχθροπάθειαν κατὰ τοῦ κ. Le Corbusier· ἀναγνωρίζω μάλιστα προθύμως ὅτι κέκτηται οὗτος θανμάσιον προτέρημα, ἔνεκα τοῦ ὁποίου θὰ τὸν ἀγαπῶ πάντοτε· ζωηρὰν τοῦτέστι φαντασίαν· οἱ δὲ νεωτερισμοὶ τοῦ δὲν εἶνε ἅπαντες ἀτυχεῖς· τοῦναντίον

μάλιστα· ἐπὶ παραδείγματι ἐκτιμῶ δεόντως τὸν εἰλικρινῶς ἔντονον, πράσινον ἢ ἐρυθρόν, χρωματισμὸν τῶν κελίων τοῦ περιπτέρου του, θεωρῶ δὲ λίαν εὐτυχῶς ἐφεύρεσιν τὴν ἐν ἐκάστω κελίῳ ἐντοίχισιν σανίδος, ἐφ' ἧς ὁ φοιτητὴς δύναται νὰ καθηλώσῃ διὰ καρφοπήρων φωτογραφίας ἢ εἰκόνας κατ' ἀρέσκειαν. Ἄλλ' ἀγανακτῶ ὅταν ἡ ζωηρὰ αὕτη φαντασία καταλήγῃ εἰς παιδαριώδεις ἐμπνεύσεις, ἐκ δίψης πρωτοτυπίας, μυριάκις χείρονος τῆς ἀπλῆς μιμήσεως· ἀγανακτῶ κυρίως ὅταν οἱ λιβανίζοντες τὰς παιδαριώδεις ταύτας πρωτοτυπίας ἐπιχειρῶσι νὰ μὲ πείσωσιν ὅπως ἐκλάβω αὐτὰς ὡς ἀπαύγασμα βαθυστοχάστων διανοημάτων ἐπὶ τῆς λειτουργικῆς ἀποστολῆς τῆς Ἀρχιτεκτονικῆς. (Candidé 17 Αὐτ 1933).

A. ΡΩΤΑΣ

Ἡ ΠΑΡΑΓΩΓὴ ΣΑΚΧΑΡΟΥ ΕΚ ΤΕΥΤΛΩΝ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ

Τὸ σάκχαρον τοῦ ἐμπορίου εἶνε τὸ εἶδος σακχάρου τὸ καλούμενον *καλαμοσάκχαρον*, τὸ ὁποῖον ἦτο ἀρχαιότερον γνωστὸν ἐν Κίνᾳ, Περσίᾳ καὶ ταῖς ἀνατολικαῖς Ἰνδίαις, ἐγνώσθη δ' εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐπὶ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου. Ἐπὶ Ἀράβων ἐπεξετάθη ἡ καλλιέργεια τοῦ σακχαροκάλαμου εἰς τὴν Μεσόγειον καὶ κατὰ τὸν 15ον καὶ 16ον αἰῶνα οἱ Ἰσπανοὶ, Πορτογάλλοι καὶ Ὀλλανδοὶ εἰσήγαγον τὴν ἐν μεγάλῳ καλλιέργειαν αὐτοῦ εἰς τὰς ἀποικίας τῶν τροπικῶν, ὅπου καὶ σήμερον εὐδοκιμεῖ, ὡς εἰς Κούβαν καὶ Ἰάβαν.

Ἐν Εὐρώπῃ τὸ σάκχαρον εἰσήγετο ὡς ἀποικιακὸν προϊόν κεκαθαρόμενον καὶ ἡμικεκαθαρόμενον, ἡ καλλιέργεια τοῦ καλαμοσακχάρου ἐγένετο ἐν μικρᾷ κλίμακι, ὑπῆρχον ὁμως καὶ ἀνακαθαρήτρια διὰ τὸ εἰσαγόμενον ἡμικεκαθαρόμενον προϊόν.

Κατὰ τὸν 18ον αἰῶνα ἀνεκαλύφθη ὅτι τὸ εἰς τὰ παράλια τῆς Μεσογείου φυόμενον τεύτλον *Beta maritima* περιεῖχε τοσοῦτον σάκχαρον καὶ ὁ βερολίνειος φαρμακοποιὸς Markgraf τῷ 1746 ὑπέδειξε τὴν ὠφέλειαν τῆς ἐπεξεργασίας αὐτοῦ. Ὁ μαθητὴς αὐτοῦ Achard μετὰ εικοσαετῆς ἀγῶνας κατῴρθωσε νὰ ἰδρῦσῃ τὸ 1801 ἐργοστάσιον παρὰ τὴν Βρεσλαυίαν ἀπολαμβάνον ἕως 3 ο)ο σακχάρου ἐπὶ τοῦ βάρους τῶν τεύτλων. Ὁ ἡπειρωτικὸς ἀποκλεισμός, πολλαπλασιάσας τὴν τιμὴν τοῦ σακχάρου, ἠνύνησε

φοβερὰ τὴν παραγωγὴν τοῦ σακχάρου καὶ ἰδρῦθησαν πολλὰ ἐργοστάσια, τὰ ὁποῖα, καίτοι εἶχον βελτιωθῆ αἱ μέθοδοι, κακῶς ἀκόμη ἐργαζόμενα, ἔκλεισαν μετὰ τὴν ἄρσιν τοῦ ἀποκλεισμοῦ.

Ἐν Γαλλίᾳ ὁμως, ὁ μέγας Ναπολέων, διακρίνας ἐν τῇ νέᾳ βιομηχανίᾳ παράγοντα εὐδαιμονίας διὰ τὴν γεωργίαν καὶ βιομηχανίαν τῆς χώρας του, ἐνεθάρρυνε δι' ἀμοιβῶν πολλοὺς ἐπιστήμονας καὶ τεχνικούς, προήγαγεν αὐτὴν ταχέως καὶ κατέστησε τὴν Γαλλίαν αὐτάρκη.

Οἱ Γερμανοὶ γαιοκτήμονες, ἀντιληφθέντες τὴν ἐκ τῆς καλλιέργειας τῶν τεύτλων πρὸς βελτίωσιν τῆς θέσεώς των, ἐνήργησαν καὶ τῷ 1820 ἐπανελήφθη ἡ βιομηχανία ἐν Γερμανίᾳ ὑπὸ προστατευτικὸν καθεστῶς καὶ ἔκτοτε βελτιομένη, ἔφθασε κατὰ τὰ μέσα τοῦ παρελθόντος αἰῶνος εἰς μεγίστην ἀκμὴν, κυρίως ἐπειδὴ ἡ χώρα αὕτη ἐφήρμοσε σταθερὰν φορολογικὴν πολιτικὴν καὶ δὴ φορολογοῦσα τὸ τεύτλον, ὥστε νὰ ἐπιτευχθῆ ἡ βελτίωσις τῆς ποιότητος αὐτοῦ καὶ περιεκτικότητος εἰς σάκχαρον, ὥστε νὰ ἀπολαμβάνωνται 12 ο)ο σακχάρου ἐκ τῶν τεύτλων.

Ὡς βλέπομεν, ἡ βιομηχανία αὕτη ἰδρῦθη πρὸς ὠφέλειαν τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς, διὰ προστασίας πολυειδοῦς καὶ ἡ ἀνάπτυξις αὐτῆς εἰς τα διάφορα ἔθνη διήλθε περιόδους εὐτυχίας καὶ δυστυχίας, ἀναλόγως τῶν διακυμάνσεων τῶν φορολογικῶν συστημάτων, κατέληξε δὲ πάντοτε νὰ προστατεύηται διὰ παντοίων μέσων χάριν τῆς γεωργίας, διότι βελτιοῦται ἡ ποιότης τοῦ ἐδάφους καὶ ὁ τρόπος καλλιέργειας